

Türkiye’de Biyoetik Disiplinin Lisansüstü Tezler Perspektifiyle Değerlendirilmesi

Evaluation of Bioethics Discipline in Turkey from the Perspective of Graduate Theses

Hatice Güneş

Araştırma Görevlisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0003-2690-7578 E-posta: haticeyigit@sdu.edu.tr

Ramazan Erdem

Profesör Doktor, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-6951-3814 E-posta: raerdem@yahoo.com

Geliş Tarihi: 3 Aralık 2024, Kabul Tarihi: 15 Ocak 2025

ÖZET

Giriş: Biyoetik, yaşam bilimleri, tıp, çevre ve sosyal adalet gibi alanlardaki etik sorunları inceleyen, disiplinler arası bir çalışma alanıdır. İlk kez 1927’de Fritz Jahr tarafından ortaya atılan terim, 1970’lerde Van R. Potter tarafından genişletilmiştir. Türkiye’de ise biyoetik, 1990’lardan sonra gelişmeye başlamış, tıp etiği, çevre ve hayvan etiği gibi alt alanlarda ilerlemiştir. Bugün biyoetik, teknolojik yeniliklerin etik ilkelere uygunluğunu ve toplumsal adaletin teşvikini sağlamakta önemli bir rol oynamaktadır.

Amaç: Bu çalışma, Türkiye’de biyoetik alanındaki lisansüstü tezlerin yıllara, tez türlerine, üniversitelere ve enstitülere göre dağılımını incelemeyi, biyoetiğin ilişki içerisinde olduğu disiplinleri ve kavramları tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Çalışma, nitel bir araştırma yöntemi olan doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde, biyoetik ve ilişkili terimlerle yapılan taramalar sonucunda ulaşılan tezler başlık, özet ve içerikleri üzerinden incelenmiştir. Konuyla ilgili olmayan çalışmalar kapsam dışı bırakılmış nihayetinde toplam 99 lisansüstü tez çalışmaya dahil edilmiştir.

Bulgular: Türkiye’de biyoetik alanında, lisansüstü tez üretimi bakımından 2024 yılı, 9 tez ile en üretken yıl olarak öne çıkarken, 2019 ve 2023 yılları da yüksek tez üretimiyle dikkat çekmektedir. Tezlerin çoğunluğu yüksek lisans düzeyinde olup, Ankara, İstanbul ve Gazi Üniversiteleri en fazla tez üretilen kurumlardır. Tezler, genellikle Sosyal Bilimler, Sağlık Bilimleri ve Eğitim Bilimleri enstitülerinde hazırlanmıştır. Biyoetik ile ilgili tezler, en çok Tıp Tarihi ve Etik, Kamu Hukuku, Özel Hukuk ve Temel İslâm Bilimleri anabilim dallarında hazırlanmıştır. Tezlerin anahtar kelimeleri arasında biyoetik, tıp etiği, biyoteknoloji, özerklik ve organ nakli gibi kavramlar dikkat çekmektedir.

Tartışma ve Sonuç: Türkiye’de biyoetiğin akademik anlamda önemi ve biyoetiğe dair farkındalık giderek artmıştır. İlk yıllarda alandaki (1997-2006) tez üretimi sınırlı kalmıştır. Tezlerin büyük bir kısmının tıp tarihi ve etik anabilim dallarının öncüsü olan köklü üniversitelerde üretildiği görülmektedir. Tezlerin hazırlandığı enstitüler, anabilim dalları ve yer verdiği konulardaki çeşitlilik biyoetik alanının disiplinler arası doğasını ortaya koyar niteliktedir. Biyoetiğin, sağlık bilimleri yanında sosyal bilimlerle entegrasyonun artırılması, alanın gelişimi açısından önem arz etmektedir. Özellikle yapay zekâ, dijital sağlık, nöroetik, yeni üreme teknolojileri ve küresel sağlık eşitsizlikleri gibi güncel konularda tez çalışmalarının teşvik edilmesi, Türkiye’de biyoetik literatürünü zenginleştirerek alanın gelişimine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Biyoetik, lisansüstü tezler, akademik üretim, Türkiye

ABSTRACT

Introduction: Bioethics is an interdisciplinary field that addresses ethical issues in areas such as life sciences, medicine, the environment, and social justice. First introduced by Fritz Jahr in 1927 and expanded by Van R. Potter in the 1970s, bioethics began developing in Turkey in the 1990s, focusing on subfields like medical ethics, environmental ethics, and animal ethics. Today, bioethics ensures technological innovations align with ethical principles and promotes social justice.

Aim: This study aims to examine the distribution of graduate theses in bioethics in Turkey by year, degree, universities, and institutes, as well as to identify the disciplines and concepts related to bioethics.

Method: The study was conducted using a qualitative research method, specifically document analysis. Theses obtained through searches using bioethics and related terms in the YÖK National Thesis Center were analyzed based on their titles, abstracts, and contents. Irrelevant studies were excluded, resulting in the inclusion of 99 graduate theses.

Results: 2024 stands out as the most productive year in bioethics in Turkey, with 9 theses, followed by 2019 and 2023, which also had high thesis production. The majority of the theses were at the master’s degree. The institutions producing the most theses are Ankara University, Istanbul University and Gazi University. The theses are predominantly prepared within the Institutes of Social Sciences, Health Sciences, and Educational Sciences. Bioethics-related theses are most commonly produced in the departments of History of Medicine and Ethics, Public Law, Private Law, and Basic Islamic Sciences. Among the keywords used in the theses, concepts such as bioethics, medical ethics, biotechnology, autonomy, and organ transplantation are particularly noteworthy. Discussion and

Conclusion: The academic significance of bioethics in Turkey and awareness of bioethics have been increasing. In the early years (1997-2006), thesis production in the field was limited. Most theses were produced at well-established universities known for their work in medical history and ethics. The diversity of institutes, departments, and topics in which the theses were prepared highlights the interdisciplinary nature of the bioethics field. Increasing the integration of bioethics with social sciences, alongside health sciences, is important for the development of the field. Encouraging thesis work on contemporary topics such as artificial intelligence, digital health, neuroethics, new reproductive technologies, and global health inequalities will contribute to enriching the bioethics literature in Turkey and further developing the field.

Keywords: Bioethics, graduate theses, academic production, Turkey

GİRİŞ

Bir terim ve kavram olarak biyoetik, ilk kez 1927 yılında papaz ve etikçi Fritz Jahr tarafından, Alman bilim dergisi Kosmos’ta yayımlanan bir makalede ortaya konulmuştur (1,2). Jahr’dan yaklaşık 40 yıl sonra, Van R. Potter da biyoetiği, biyolojik ve beşeri bilimler arasında bir köprü kurma çabası; bilim ve felsefeyi birleştiren, amacı bilgelik olan bir disiplin olarak tanımlamıştır (3-7). Biyoetik tarihinin ilk öncü isimleri olarak Fritz Jahr ve Van Rensselaer Potter, biyoetiğin kavramsallaşması, sistemleşmesi ve kurumsallaşmasında önemli bir rol oynamışlardır (8).

Biyoetik alanının ortaya çıkışına zemin hazırlayan önemli bir dönem, 1960’lar olarak kabul edilmektedir. Bu on yıl, bilimsel ve kültürel açıdan iki büyük gelişmeyi bir araya getirmiştir. Böbrek diyalizinin, organ naklinin, tıbbi olarak güvenli kürtajların ve doğum kontrol haplarının yaygınlaşması; doğum öncesi teşhisin gelişimi, yoğun bakım ünitelerinin kurulması, yapay solunum cihazlarının kullanımı ve evde ölümden hastanelerde veya diğer kurumlarda ölüme geçiş; ve genetik mühendisliğinin ilk parıltılarının ortaya çıkışı gibi olağanüstü teknolojik ilerlemeler, bu dönemin belirgin özellikleridir. Öte yandan bu dönemde, insanın ekonomik ilerlemelere ve doğa üzerindeki hâkimiyetine ilişkin arzularının doğurabileceği tehlikelere karşı bir kültürel uyanış yaşanmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak biyoetik, özetle iki konu hakkında kamuoyunu ve profesyonel düşüncüyü teşvik etmek amacıyla gündeme gelmiştir: yaşamın ve insan yaşamının bağlı olduğu gezegenin üretken ekolojisini sürdürme sorumluluğu; ve yaşam bilimlerindeki hızlı ilerlemelerin insan doğasının muhtemel değişimlerine yönelik gelecekteki etkileri (3).

Bu konular, teknolojik gelişmelerin ve etik soruların birleşiminden doğan yeni bir düşünsel alanın temellerini atmıştır. Potter da, 1971’de yayımlanan *Biyoetik: Geleceğe Köprü* adlı eserinde, evrimsel biyolojiye, insanın hem doğayı hem de insan doğasını değiştirme konusundaki artan yeteneğine ve bu gücün küresel geleceğimiz için olası etkilerine odaklanmıştır (9).

Callahan, tamamen modern bir alan olarak biyoetik için, *biyomedikal, çevresel ve sosyal bilimlerdeki dikkate değer ilerlemelerin bir çocuğu* nitelemesini yapmaktadır. Diğer taraftan bu ilerlemelerin ortaya çıkardığı sorular, insanların kendilerine sordukları en eski sorular arasındadır. Bu anlamda biyoetik aslında, tıbbi etiğin daha eski ve geleneksel alanının radikal bir dönüşümünü temsil eder (3). Başka bir ifadeyle biyoetik, tıbbi etik alanındaki geleneksel meselelerin ve yaklaşımların ötesine geçmiş, bu alanı önemli ölçüde genişletmiştir.

Hasta hekim ilişkisi gibi sağlık hizmetlerindeki ilişkilerden kaynaklanan konular; yaşam ve ölüm, ötanazi gibi yaşamın başlangıcı ve sonuna ilişkin konular; mikro ve makro boyutta dağıtımsal adalet konuları; hastanın çıkarları ve diğerlerinin çıkarları¹ arasındaki çatışmalara ilişkin meseleler; “özerklik nedir?”, “özerklik ile özerkliğe saygı arasında hangi kavramsal ayrımlara ihtiyaç vardır?”, “kişi nedir?” gibi çeşitli kavramlara dair yapılan kavramsal analizler biyoetiğin temel konularını oluşturmaktadır (5). Biyoetik başlangıçta tıp etiği olarak adlandırılan hasta-hekim ilişkisi gibi nispeten dar alandaki konulara odaklanmışsa da zaman içerisinde, olgunlaştıkça çok daha geniş ve karmaşık temel kaygılar dizisi geliştirmiştir. Bu genişleyen evreninde kürtaj, taşıyıcı annelik, klonlama, genetik mühendisliği ve kök hücre araştırmaları gibi üreme ve yeni üreme teknolojileri; insan ve hayvan denekler üzerinde araştırmalar; tedaviyi geri çekme ve durdurma, yardımcı intihar ve ötanazi dahil olmak üzere ölüm ve ölmeye ilişkin konular ve çok daha fazlası mevcuttur (10). Çevre kirliliği, hayvanlar ve doğanın geri kalanı ve insanın bunlarla ilişkisi gibi alanları kapsayan çevre etiği; cinsellik, üreme, genetik ve nüfusla ilgili etik sorunlar, işsizliğin, yoksulluğun, cinsiyet-ırkçılık gibi çeşitli ayrımcılıkların, suçun, savaşın ve işkencenin insanların sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri de dahil olmak üzere çeşitli sosyopolitik ahlâki sorunlar (5,9) bugün biyoetiğin konuları arasında yer almaktadır. Dolayısıyla biyoetik, sadece tıp etiği ile sınırlı kalmayıp, çevre etiği ve sosyal adalet gibi daha geniş konuları da kapsayacak şekilde evrilmiştir.

Biyoetiğin gelişimi, aynı zamanda disiplinler arası bir yaklaşım gerektirmiştir. Farklı alanlardan gelen uzmanlar, biyoetik tartışmalarına katkıda bulunarak, bu alanın kapsamını genişletmişlerdir. Biyoetik temelde, içindeki üç baskın alan olan felsefe, hukuk ve teoloji veya tıp² alanlarından beslense de antropoloji, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, beşeri bilimler ve edebiyat çalışmaları, teoloji, siyaset bilimi ve diğer birçok alanla desteklenmektedir. Biyoetik olağanüstü canlılığını bu çok disiplinliliğinden ve alanlar arası ilişkilerinin zenginliğinden alır (5,10).

Türkiye’de biyoetik alanına ilgi 1990’lı yılların sonlarında başlamış, bu dönemde biyoetik üzerine ilk eserler kaleme alınmış ve tıp etiği ile biyoetik konularında çeşitli seminerler ve konferanslar düzenlenmiştir. Bu süreç Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de genetik ve biyoteknolojik araştırmalara ve tıp alanındaki teknolojik gelişmelere paralel olarak ilerlemiştir. Türkiye’de biyoetik alanındaki ilk akademik çalışmalar, genellikle tıp etiği (11,12) çerçevesinde ele alınmış ve zamanla daha geniş bir perspektife yayılmıştır. Çevre etiği (13-15) ve hayvan etiği (16,17) gibi alt

¹ Burada “diğerlerinin çıkarları” ile kastedilen, daha büyük ya da acil sağlık ihtiyaçları olan bireyler; mevcut hastanın tedavisi sırasında gerçekleştirilen tıbbi araştırmalardan fayda görebilecek gelecekteki hastalar; şu anda hasta olmayan ancak hastalıkların önlenmesi ve sağlığın teşviki bağlamında sağlık hizmetlerinden yararlanabilecek kişiler; tıp eğitiminin gerekleri (örneğin, öğrencilerin hastaları muayene etmeyi ve çeşitli prosedürleri -operasyonlar dahil- gerçekleştirmeyi öğrenme ihtiyaçları); yetersiz kaynakların dağıtımı veya halk sağlığı öncelikleri nedeniyle doğabilecek toplumun genelinin çıkarları gibi, o anki hastanın ihtiyaçlarıyla çatışabilecek grupların çıkarlarıdır. “Doktorlar ahlaki olarak, her zaman o an ilgilendikleri hastanın en iyi çıkarlarına öncelik vermelidir, yoksa bazen diğerlerinin çıkarları öncelik kazanabilir mi? Eğer öyleyse, hangi durumlarda ve neden?” (5).

² Gillon, bu üç baskın alanın felsefe, hukuk ve teoloji olduğunu ifade ederken, Battin ise felsefe, hukuk ve tıp olduğunu belirtmektedir.

alanlarda gelişme göstermiş ve bu alanlarda tartışmalara ve araştırmalara konu olmuştur. Ayrıca, Türkiye’de biyoetik alanındaki tartışmalar biyoteknoloji (18), organ nakli (19,20), genetik mühendislik, genetik araştırmalar ve danışmanlık ve genetik müdahale (21-23), klonlama (24), üreme (25-30) gibi konularla da genişlemektedir.

Türkiye’de biyoetik alanında ilk eserler 1990’lı yıllarda Yaman Örs tarafından vermeye başlanmıştır. Türkiye Biyoetik Derneği’nin de kurucularından olan Örs, Türkiye’yi biyoetikle tanıştıran isimdir denilebilir. Türk Felsefe Derneği’nin 1990 yılında kurduğu biyoetik bölümü ve 1993 yılında Türk Tabipler Birliği’nin kurduğu etik komitesi Türkiye’de biyoetiğin gelişiminde önemli girişimlerdenidir. Türkiye’de biyoetik alanında atılan en önemli adımlardan biri de Türkiye Biyoetik Derneği’nin kurulması olmuştur (31). Dernek, biyoetik konularında farkındalık oluşturulması ve bu alanda yapılan araştırmaların artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Derneğin diğer önemli girişimlerinden biri, 2014 yılında yayın hayatına başlayan *Türkiye Biyoetik Dergisi*’dir. Bu dergi, 2014 yılından itibaren biyoetiğin Türkiye’deki gelişimine önemli katkılar sağlamış ve sağlamaya devam etmektedir. Dernek ayrıca, belirli aralıklarla düzenlediği sempozyumlar ve kongrelerle alanın gelişimine önemli katkılar sunmaktadır.

Biyoetik, bilim ve teknoloji politikalarının geliştirilme süreçlerinde yol gösterici bir disiplin olarak, yaşam bilimleri ve tıp alanındaki hızlı ilerlemelerin toplum üzerindeki etik, hukuki ve kamu politikaları boyutlarını inceleme imkânı sunması (32) nedeniyle büyük bir öneme sahiptir. Bu disiplin, yalnızca teknolojik yeniliklerin etik ilkelere uygun bir şekilde geliştirilmesini ve kullanılmasını sağlamakla kalmaz; aynı zamanda eşitlikçi kamu sağlığı politikalarına rehberlik eder. İnsanı önceleyen, adil ve şefkat temelli sağlık hizmetlerinin gelişimine katkıda bulunur. Böylece biyoetik, birey haklarının korunmasından toplumsal adaletin sağlanmasına kadar geniş bir yelpazede etik sorumlulukların yerine getirilmesini mümkün kılar.

Bir disiplinindeki lisansüstü tezler de pratik sorunlara çözüm sunma; politika yapıcılar ve karar alıcılar için bilimsel temelli bilgi sağlama; disiplinin gelişimine katkı sağlama; disiplinler arası etkileşimi artırma ve akademik literatüre yön verme gibi birçok nedenle önem taşır.

AMAÇ

Bu çalışma ile biyoetiğin disiplinler arasındaki yerini ortaya koymak, alanın Türkiye’de lisansüstü tezler bakımından zaman içerisindeki gelişimine dair kronolojik bir perspektif sunmak ve biyoetik disiplininin ilgili ve ilişkili olduğu alanları tespit etmek amaçlanmıştır. Bu ana amaçlar doğrultusunda, uygulamalı etiğin alt alanlarından biri olan biyoetik alanında Türkiye’de yapılmış lisansüstü tezlerin durumu, çeşitli parametreler ışığında analiz edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, çalışmada elde edilen bulgular ve sonuçlar aracılığıyla alanın güncel durumunu belirlemek ve gelecekte yapılacak lisansüstü çalışmalar için biyoetik alanının potansiyellerine yönelik bir yol haritası çizmek hedeflenmiştir. Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı nasıldır?
3. Lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır? Bu konudaki tezler en çok hangi üniversitelerde hazırlanmıştır?
4. Lisansüstü tezlerin bağlı oldukları enstitülere göre dağılımı nasıldır?
5. Lisansüstü tezlere danışmanlık eden bilim insanları kimlerdir?
6. Tezlerin odaklandığı konular nelerdir?
7. Biyoetik ile ilgili lisansüstü tezler hangi disiplinlerden ve anabilim dallarından yapılmıştır?
8. Lisansüstü tezlerde biyoetik ile ilişkilendirilen kavramlar nelerdir?

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Özellikle nitel araştırmalarda önemli bilgi kaynakları olan dokümanlar ve doküman incelemesi araştırmacılara zaman tasarrufu sağlar (33). Türkiye’de yapılan tüm yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik gibi tezlerin toplandığı bir veri tabanı olan YÖK Ulusal Tez Arşivi bu anlamda araştırmacıların faydalanabildiği önemli doküman kaynaklarından biridir (34).

İlk olarak tarama yapılacak anahtar sözcükler belirlenmiş, biyoetik ile eş anlamlı olarak kullanılabilen bioetik, biyotıp etiği, biyomedikal etik kelimeleri de taramaya dahil edilmiştir.

Çalışmada Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi (YÖK-TEZ) veri tabanı, gelişmiş tarama seçeneğiyle taranmıştır. Taramalar 04-12 Ekim 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş ve veriler toplanmıştır. Konu ile ilgili olabilecek tezleri gözden kaçırmamak adına tarama sırasında aranacak alan, arama tipi, yıl gibi herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir. Tarama 5 aşamada gerçekleştirilmiş olup, taramaya ilişkin alan, arama tipi, aranacak kelime ve ölçütler Tablo 1’de verilmiştir.

İlk aşamada “*biyoetik veya bioetik veya biyomedikal etik*” kelimeleriyle tarama yapılmış 99 teze ulaşılmıştır. Bu tezlerden 13 tanesi çalışma konusuna uygun olmadığı için kapsam dışı bırakılmış, geriye kalan 86 tez çalışmaya dahil edilmiştir. Sonraki aşamalarda, “*biyomedikal ve etik*”; “*biyo-tıp veya biyotıp ve etik*”; “*biyotıp etiği veya biyo-tıp etiği veya biotıp etiği*”; “*biyo etik veya bio etik veya biyo medikal etik*” kelime/kelime grupları kullanılarak 4 farklı tarama stratejisi ile arama yapılmıştır (Tablo 1). Bu taramalar sonucunda ulaşılan 124 tez incelenmiş, tekrar eden ve konu dışı olan tezler elenmiş, uygun bulunan 13 tez ise incelemeye eklenmiştir.

Tablo 1. YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde Yapılan Taramaya İlişkin Tarama Ölçütleri

Arama Kriterleri	Sistemde Var Olan Tarama Ölçütleri	Tercih Edilen Tarama Ölçütü
Aranacak Kelime(ler)	Kelime (ve/veya/içermesin) Kelime (ve/veya/içermesin) Kelime	“ <i>biyoetik veya bioetik veya biyomedikal etik</i> ” “ <i>biyomedikal ve etik</i> ” “ <i>biyo-tıp veya biyotıp ve etik</i> ” “ <i>biyotıp etiği veya biyo-tıp etiği veya biotıp etiği</i> ” “ <i>biyo etik veya bio etik veya biyo medikal etik</i> ”
Aranacak Alan	Tez Adı, Yazar, Danışman, Konu, Dizin, Özet, Tümü	Tümü
Arama Tipi	Sadece yazılan şekilde, İçinde geçsin	İçinde geçsin
Yıl	Başlangıç:1900 – Bitiş:2024	Sınırlama yok
Tez Türü	Yüksek Lisans, Doktora, Tıpta Uzmanlık, Sanatta Yeterlik, Dış Hekimliği Uzmanlık, Tıpta Yan Dal Uzmanlık, Eczacılıkta Uzmanlık	Tümü
İzin Durumu	İzinli, İzinsiz	Tümü
Üniversite	250 Üniversite, 2 Enstitü, 9 Kurum, Yurtdışı Üniversiteler (Toplam 262 Sekme)	Tümü
Enstitü	128 Enstitü, 125 Hastane, 13 Tıp Fakültesi (Toplam 266 Sekme)	Tümü
Grubu	Fen, Sosyal, Tıp	Tümü
Dil	38 farklı dil	Tümü
Durumu	Onaylandı, Hazırlanıyor, Tümü	Onaylandı

Nihayetinde, çalışmaya dahil edilen 99 lisansüstü tez, yazar adı, tez başlığı ve özet kısımları üzerinden çeşitli parametrelere göre incelenmiştir. Tezlerin yayım yılı, türü, üniversitesi, enstitüsü, anabilim dalı, danışmanı ve

konularına ilişkin bilgiler Excel programına işlenerek bir veri seti oluşturulmuştur. Ayrıca, biyoetik ile ilişkilendirilen kavramları tespit etmek amacıyla tezlerin anahtar kelime ve dizin kısımlarında yer alan anahtar kelimeler de Excel programına aktarılmıştır. Belirlenen parametreler doğrultusunda, Excel üzerinde frekans analizleri gerçekleştirilmiştir.

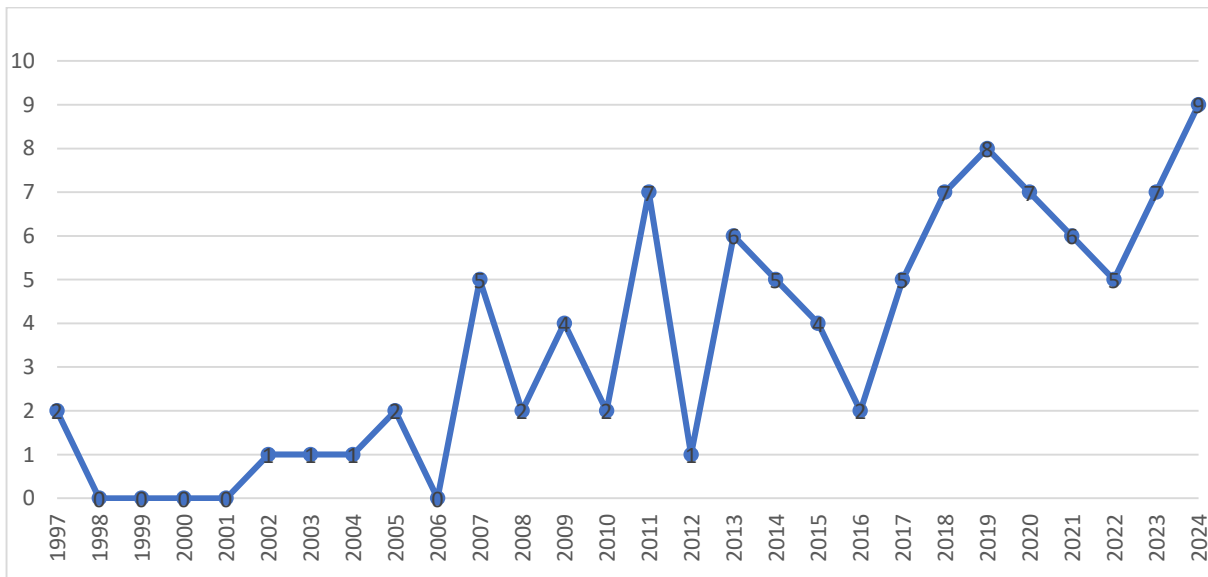
Araştırmanın sınırlılıkları

Bu çalışmada, Türkiye’de biyoetik alanındaki akademik üretime dair, yalnızca YÖK Tez Merkezi veri tabanında yer alan lisansüstü tezler üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır. Biyoetik alanında lisansüstü tezlerin yanı sıra makale, sempozyum, kongre ve eğitim kursları gibi önemli diğer akademik çalışmaların da bulunduğu; dolayısıyla yalnızca lisansüstü tezlerin, alanda gerçekleştirilen çalışmaların bütününe yansıtamayacağı unutulmamalıdır. Bu durum çalışmanın en önemli sınırlılığını oluşturmaktadır.

Bunun yanısıra, tarama kapsamında Türkiye’de biyoetik ile ilgili bir konuda hazırlanmış tüm lisansüstü tezlere erişmek hedeflenmiş olsa da araştırma kapsamına uygun olup YÖK veri tabanında yer almayan tezlerin bulunma ihtimali de söz konusudur. YÖK TEZ veri tabanında yer almasına ve biyoetik konusu ile ilgili olmasına karşılık tez adı, özet, konu, dizin alanlarında biyoetik ve arama stratejilerinde yer alan diğer eş anlamlı kelimeler bulunmadığından tarama sonucu ulaşılamayan tezlerin var olma ihtimali, çalışmanın kapsamını sınırlandıran bir diğer önemli faktördür. Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları, biyoetik alanında yapılan çalışmaların kapsamını tam anlamıyla temsil etmemekte, yalnızca YÖK Tez Merkezi veri tabanında, belirli kriterlere göre tespit edilen tezlere dayalı bir değerlendirme sunmaktadır.

BULGULAR

Şekil 1’deki grafikte Türkiye’de biyoetik konusunda 1997-2024 yılları arasında yazılmış lisansüstü tezlerin dağılımına yer verilmiştir. Biyoetik üzerine hazırlanan tezlerin tarihsel süreç içerisinde gittikçe artış gösterdiği görülmektedir. 2024 yılı 9 lisansüstü tez ile bu konuda en çok tez üretilmiş yıl olarak karşımıza çıkmaktadır. 2024’ü 8 tez ile 2019 yılı ve 7 tez ile 2023, 2020, 2018 ve 2011 yılları izlemektedir. Bu konuda en az lisansüstü tez üretilmiş yıllar ise 1’er tez ile 2002, 2003, 2004 ve 2012 yıllarıdır. 1998, 1999, 2000, 2001 ve 2006 yıllarında ise görüldüğü üzere bu konuda yayınlanmış tezlere rastlanmamıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Biyoetik Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde biyoetik konusunda yayınlanmış tezler incelendiğinde tezlerin çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu görülmektedir. Toplam 99 tezden 54’ü yüksek lisans, 44’ü doktora tezi iken bir tez de tıpta uzmanlık tezi olarak hazırlanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Biyoetik Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

Tez Türü	Frekans	Yüzde
Yüksek Lisans	54	54,54
Doktora	44	44,44
Tıpta Uzmanlık	1	1,01
Toplam	99	100

Biyoetik konusunda yayınlanmış lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun yazım dili Türkçe’dir. İngilizce yazım dilinde 4 tez bulunurken, birer tez de Almanca ve Fransızca dillerinde hazırlanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Biyoetik Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerin Yazım Diline Göre Dağılımı

Dil	Frekans	Yüzde
Türkçe	93	93,93
İngilizce	4	4,04
Almanca	1	1,01
Fransızca	1	1,01
Toplam	99	100

Lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde, 22 tez ile en fazla Ankara Üniversitesi, ardından 18 tez ile İstanbul Üniversitesi ve dokuz tez ile Gazi Üniversitesi gibi köklü üniversitelerde hazırlandığı görülmektedir. Bu üniversiteleri Marmara Üniversitesi [5], Eskişehir Osmangazi Üniversitesi [5] ve Hacettepe Üniversitesi [4] takip etmektedir. Bunun yanı sıra, toplam 99 lisansüstü tez 33 farklı üniversitede hazırlanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Biyoetik Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Frekans	Yüzde %
Ankara Üniversitesi	22	22,2
İstanbul Üniversitesi	18	18,1
Gazi Üniversitesi	9	9,1
Marmara Üniversitesi	5	5,05
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	5	5,05
Hacettepe Üniversitesi	4	4,04
Atatürk Üniversitesi	3	3,03
Pamukkale Üniversitesi	2	2,02
Galatasaray Üniversitesi	2	2,02
Dokuz Eylül Üniversitesi	2	2,02
Sakarya Üniversitesi	2	2,02
Anadolu Üniversitesi	2	2,02
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	2	2,02
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2	2,02
Medeniyet Üniversitesi	1	1,01
Aksaray Üniversitesi	1	1,01
Gümüşhane Üniversitesi	1	1,01
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	1	1,01
Yeditepe Üniversitesi	1	1,01
Selçuk Üniversitesi	1	1,01
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	1,01
Boğaziçi Üniversitesi	1	1,01
Çukurova Üniversitesi	1	1,01
Çankaya Üniversitesi	1	1,01
Fırat Üniversitesi	1	1,01
Karabük Üniversitesi	1	1,01

Duquesne Üniversitesi	1	1,01
Kocaeli Üniversitesi	1	1,01
Süleyman Demirel Üniversitesi	1	1,01
Ludwig-Maximilians Universität München	1	1,01
Maltepe Üniversitesi	1	1,01
Akdeniz Üniversitesi	1	1,01
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	1	1,01
Toplam	99	100

Biyoetik ile ilgili lisansüstü tezlerin dokuz farklı enstitü bünyesinde hazırlandığı görülmektedir. Bu konuda en fazla tez üretilen enstitü 44 tez ile Sosyal Bilimler Enstitüleri olmuştur. Bunu 30 tez ile Sağlık Bilimleri Enstitüleri ve 14 tez ile Eğitim Bilimleri Enstitüleri takip etmektedir. Diğer enstitülerde hazırlanmış tezlerin sayısı ise daha düşüktür (Tablo 5).

Tablo 5. Biyoetik Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı

Enstitü	Frekans	Yüzde %
Sosyal Bilimler Enstitüsü	44	44,4
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	30	30,1
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	14	14,1
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	4	4,04
Yurtdışı Enstitüler	2	2,02
Fen Bilimleri Enstitüsü	2	2,02
Tıp Fakültesi	1	1,01
Biyoteknoloji Enstitüsü	1	1,01
Güzel Sanatlar Enstitüsü	1	1,01
Toplam	99	100

Biyoetik ile ilgili lisansüstü tezlere en fazla danışmanlık yapan akademisyenler arasında Prof. Dr. Berna Arda [4], Prof. Dr. Sevtap Metin [4], Prof. Dr. Melike Özer Keskin [4], Prof. Dr. Neyyire Yasemin Yalım [3] ve Prof. Dr. Nüket Örnek Büken [3] bulunmaktadır (Tablo 6). Tabloda, ikiden az danışmanlık yapan 67 akademisyene yer verilmemiştir.

Tablo 6. Biyoetik Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerin Danışmanlara Göre Dağılımı

Danışman	Üniversitesi	Anabilim Dalı	Frekans
Prof. Dr. Berna Arda	Ankara Üniversitesi	Tıp Tarihi ve Etik	4
Prof. Dr. Sevtap Metin	İstanbul Üniversitesi	Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi	4
Prof. Dr. Melike Özer Keskin	Gazi Üniversitesi	Biyoloji Eğitimi	4
Prof. Dr. Neyyire Yasemin Yalım	Ankara Üniversitesi	Tıp Tarihi ve Etik	3
Prof. Dr. Nüket Örnek Büken	Hacettepe Üniversitesi	Tıp Tarihi ve Etik	3
Prof. Dr. İlhan İlkılıç	İstanbul Üniversitesi	Tıp Tarihi ve Etik	2
Prof. Dr. Zeha Yakar	Pamukkale Üniversitesi	Fen Bilgisi Eğitimi	2
Prof. Dr. Gülriiz Uygur	Ankara Üniversitesi	Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi	2
Prof. Dr. Orhan Arslan	Gazi Üniversitesi	Biyoloji Eğitimi	2
Doç. Dr. Nilüfer Demirsoy	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Tıp Tarihi ve Etik	2
Prof. Dr. Fatma Arın Namal	İstanbul Üniversitesi	Tıp Tarihi ve Etik	2
Prof. Dr. Gürol Cantürk	Ankara Üniversitesi	Adli Tıp	2
Prof. Dr. Ömür Şaylıgil	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Tıp Tarihi ve Etik	2
Prof. Dr. Recep Kılıç	Ankara Üniversitesi	Din Felsefesi	2

Biyoetik ile ilgili lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı incelendiğinde 31 farklı anabilim dalından tez hazırlandığı görülmektedir. Bu anabilim dalları arasında birbirine yakın alanlar bulunsa da oldukça farklı bilim alanları da yer almaktadır. Biyoetik ile ilgili lisansüstü tezler en fazla Tıp Tarihi ve Etik [27] ve Kamu Hukuku [10]

anabilim dallarında hazırlanmıştır. Bu anabilim dallarını yedi tez ile Özel Hukuk ve altı tez ile Temel İslam Bilimleri anabilim dalları takip etmektedir (Tablo 7).

Tablo 7. Biyoetik Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerin Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı	Frekans	Yüzde-%
Tıp Tarihi ve Etik ³	27	27,27
Kamu Hukuku	10	10,10
Özel Hukuk	7	7,07
Temel İslam Bilimleri	6	6,06
Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Öğretmenliği	5	5,05
Sosyal Çevre Bilimleri	4	4,04
İlköğretim	4	4,04
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi ⁴	4	4,04
Felsefe	3	3,03
Disiplinlerarası Adli Bilimler	3	3,03
Kadın Çalışmaları ⁵	3	3,03
Felsefe ve Din Bilimleri	2	2,02
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	2	2,02
Fen Bilgisi Eğitimi	2	2,02
Avrupa Birliği Hukuku	1	1,01
Sosyal Hizmet	1	1,01
Sosyoloji	1	1,01
Biyoetik	1	1,01
Etik Değerler (Disiplinlerarası)	1	1,01
Hemşirelik Esasları	1	1,01
Eczacılık İşletmeciliği	1	1,01
Batı Dilleri ve Edebiyatı	1	1,01
İngiliz Dili ve Edebiyatı	1	1,01
Gazetecilik	1	1,01
Heykel	1	1,01
Tıp Hukuku	1	1,01
Eğitim Programları ve Öğretim	1	1,01
İnsan Hakları	1	1,01
Bilgi Yönetimi	1	1,01
Biyoteknoloji	1	1,01
Karşılaştırmalı Edebiyat	1	1,01
Toplam	99	100

Biyoetik ile ilgili lisansüstü tezlerin 27 farklı konu ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu tezlerin en çok hukuk [30], deontoloji ve tıp tarihi [29], eğitim ve öğretim [16], felsefe [10], biyoteknoloji [8] ve din [7] konularına yer verdiği anlaşılmaktadır (Tablo 8). Toplam konu sayısının 140 olmasının nedeni ise bazı tezlerin birden fazla konu başlığını

³ Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı’ndaki 27 tez arasında Tıbbi Etik Anabilim Dalı’ndan bir, Deontoloji Anabilim Dalı’ndan üç, Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı’ndan dört tez yer almaktadır.

⁴ Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı’ndaki dört tez içerisinde Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Anabilim Dalı’ndan bir tez bulunmaktadır.

⁵ Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı’nda hazırlanmış bir tez de Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı içerisinde verilmiştir.

birlikte içermesi ve konu kısmında farklı konu kombinasyonlarına yer verilmiş olmasıdır. Örneğin bir tez hem din hem de hukuk konularını veya bilim ve teknoloji, deontoloji ve tıp tarihi, sosyoloji gibi 3 konuyu da aynı anda içerebilmektedir. Bu çalışma konularına YÖK Tez Merkezi’nde tezlerin künyelerinde yer alan “Konu” kısmında bulunan konu isimlerinden ulaşılmıştır.

Tablo 8. Biyoetik Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerin Çalışma Konularına Göre Dağılımı

Konu	Frekans
Hukuk	30
Deontoloji ve Tıp Tarihi	29
Eğitim ve Öğretim	16
Felsefe	10
Biyoteknoloji	8
Din	7
Biyoloji	6
Sosyoloji	6
Siyasal Bilimler	3
Bilim ve Teknoloji	2
İşletme	2
Hemşirelik	2
Adli Tıp	2
Halk Sağlığı	2
İngiliz Dili ve Edebiyatı	2
Sağlık Eğitimi	2
Güzel Sanatlar	1
Karşılaştırmalı Edebiyat	1
Sosyal Hizmet	1
Psikiyatri	1
Kamu Yönetimi	1
Eczacılık ve Farmakoloji	1
Sivil Havacılık	1
Antropoloji	1
Genetik	1
Fizyopatoloji	1
Kadın Hastalıkları ve Doğum	1
Toplam	140

Araştırmaya dahil edilen lisansüstü tezlerin anahtar kelime ve dizin kısımlarında yer alan kelime ve kelime grupları da frekans analizine tabi tutulmuş, en az altı defa ve daha fazla tekrar eden anahtar kelimeler Tablo 9’da verilmiştir. Toplam 67 farklı anahtar kelime tespit edilmiştir. Biyoetik konusunda yapılan lisansüstü tezlerde en fazla yer alan anahtar kelimeler sırasıyla *biyoetik*, *etik*, *tıp etiği*, *biyoteknoloji*, *insan onuru*, *özerklik* ve *üreme*dir (Tablo 9).

Tablo 9. Lisansüstü Tezlerde En Sık Yer Verilen Anahtar Kelimeler

Öne Çıkan Anahtar Kelime	Frekans	Öne Çıkan Anahtar Kelime	Frekans
Biyoetik	67	Genetik	7
Etik	32	Kök hücre	7
Tıp etiği	18	Fen eğitimi	6
Biyoteknoloji	14	Biyoetik eğitimi	6
İnsan onuru	9	İnsan doğası	6
Özerklik	9	Biyopolitika	6
Üreme	8	Biyomedikal araştırmalar	6
Ötanazi	7	Biyo-tıp	6
Organ nakli	7	Embriyo	6
Değerler ve eğitimi	7	Toplumsal cinsiyet ve cinsel kimlik	6
Ahlâk	7	Transhümanizm	6

TARTIŞMA ve SONUÇ

Türkiye’nin biyoetik ile tanışıklığının ve Türkiye’de alana ilginin 1990’lı yıllarda başladığı düşünüldüğünde yaklaşık 30-35 yıllık bir geçmişten söz etmek mümkündür. Bu 30-35 yıllık geçmişte, biyoetik ile ilgili hazırlanmış ilk lisansüstü teze 1997 yılında rastlanmıştır. İlk tezin yayınlandığı yıldan bu yana bu yana biyoetik ile ilgili 99 lisansüstü tez üretilmiştir. Biyoetik ile ilgili lisansüstü tezlerin, biyoetiğin Türkiye’deki geçmişine ve alandaki diğer akademik çalışmalara (makale, kongre, konferans, sempozyum gibi) kıyasla sınırlı olduğu ifade edilebilir.

Biyoetik alanında yazılan lisansüstü tez sayılarının zamanla arttığı, özellikle 2007 yılından sonra belirgin bir yükseliş gösterdiği görülmektedir. Lisansüstü tezler bağlamında en üretken yılın ise 9 tez ile 2024 yılı olduğu dikkat çekmektedir. İkinci sırada 8 tez ile 2019 yılı yer almaktadır. Bazı yıllarda (1998, 1999, 2000 ve 2006) ise biyoetik ile ilgili hazırlanmış lisansüstü tezler rastlanmamıştır. Bu yıllar ilk 10 yıl içerisinde yer almaktadır. Biyoetik ile ilgili lisansüstü tezlerde 2007 sonrasında görülen artışın, biyoetik konularının sağlık, teknoloji ve hukuk alanlarında daha yoğun bir şekilde tartışılmaya başlanmasıyla bağlantılı olduğu ileri sürülebilir. Örneğin 2004 yılında yürürlüğe konulan 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu (35) ve insan üzerinde deney, organ veya doku ticareti muhteviyatı; 2005 yılında UNESCO Genel Konferansı tarafından kabul edilen Biyoetik ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (36) gibi ulusal ve uluslararası düzenlemeler, bu konuların daha fazla tartışılmasında bir etken olabilir.

Üretilen lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun dilinin Türkçe olması ise taramanın yapıldığı ülkenin ve tezlerin tamamlandığı lisansüstü programların eğitim dillerinin çoğunlukla Türkçe olmasıyla ilişkilidir. Diğer dillerde hazırlanan az sayıdaki lisansüstü tezin ise YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanına dahil olan yurt dışı enstitülerde; Boğaziçi ve Galatasaray Üniversitesi gibi yabancı dilde eğitim veren üniversitelerde; diğer üniversitelerde ise Batı Dilleri ve Edebiyatı Anabilim Dallarında üretilen tezler olduğu tespit edilmiştir.

Biyoetik ile ilgili lisansüstü tezlerin 33 farklı üniversite bünyesinde hazırlandığı ve en fazla tezin hazırlandığı üniversitelerin sırasıyla Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi gibi İstanbul ve Ankara’daki köklü ve büyük üniversiteler olduğu görülmektedir. Bu üniversitelerin hem tıp fakültelerinin hem de tıp fakültelerinde bulunan tıp tarihi ve etik anabilim dalının ilk kurulduğu üniversiteler olmaları sebebiyle biyoetik ile ilgili tezlerin en çok bu üniversitelerden üretilmiş olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla, bu üniversiteler tıp tarihi ve etik alanında öncü oldukları gibi biyoetik alanında da öncü rollerini sürdürmektedir.

Biyoetik ile ilgili lisansüstü tezler danışmanlık eden isimler ve bağlı buldukları üniversiteler irdelendiğinde ise yine Ankara, İstanbul ve Gazi Üniversiteleri’nden isimlerin alandaki tezler öncülük ettikleri görülmektedir.

Bu alandaki lisansüstü tezlerin daha çok sosyal bilimler ve sağlık bilimleri enstitülerinde hazırlandığı ancak eğitim bilimleri, fen bilimleri, güzel sanatlar ve biyoteknoloji enstitüsü gibi farklı enstitülerden de alana katkıların olduğu görülmektedir. Tezlerin hazırlandığı anabilim dalları incelendiğinde, başta tıp tarihi ve etik anabilim dalı olmak üzere, kamu hukuku, özel hukuk, temel İslam bilimleri, fen bilimleri eğitimi, sosyal çevre bilimleri, felsefe, kadın çalışmaları ve sosyoloji gibi toplam 31 farklı anabilim dalında biyoetik ile ilgili lisansüstü tezlerin üretildiği dikkat çekmektedir. Tezlerde yer alan konular analiz edildiğinde ise hukuk, deontoloji ve tıp tarihi, eğitim ve öğretim, felsefe, biyoteknoloji, din, biyoloji ve sosyoloji alanlarının en çok tercih edilen çalışma konuları arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Tezlerde sosyal bilimlerden güzel sanatlara 27 farklı konuya yer verilmiştir. Tezlerin hazırlandığı enstitüler, anabilim dalları ve yer verdiği konulardaki çeşitlilik aslında biyoetik alanının disiplinler arası doğasını ortaya koyar niteliktedir.

Türkiye’de lisans ve lisansüstü eğitimde biyoetiğin yeri incelendiğinde, biyoetik alanında henüz bir kadrolaşma ya da anabilim veya bilim dalı seviyesinde kayda değer bir temsil bulunmadığı görülmektedir. Türkiye’de biyoetik, daha çok felsefe, tıp tarihi ve etik, moleküler biyoloji ve genetik, hukuk, biyoloji gibi çeşitli anabilim dallarında lisans ve

lisansüstü düzeyde ders olarak yer almakta (37,38) ve biyoetik ile ilgili lisansüstü akademik çalışmalar da daha çok bu disiplinlerde yapılmaktadır. Ancak doğrudan biyoetik adı altında bağımsız bir bilim dalı veya bölüm kurulması oldukça sınırlıdır. Hatta biyoetik yüksek lisans ve doktora programlarının sayısı da oldukça azdır. Yalnızca Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü bünyesinde, 2014 yılında Biyoetik tezli yüksek lisans programı açılmıştır (39,40). Bunun dışında, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi bünyesinde Biyoetik Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezleri bulunmaktadır (32,41). Güven (42), Türkiye’deki akademik biyoetik çevrelerinin daha çok tıp fakülteleri ve diğer sağlık profesyonellerine yönelik eğitim veren kurumlarla sınırlı olduğunu, bu nedenle dar bir çerçevede kaldığını ve sosyal bilim çevreleriyle etkileşimin henüz yeterince gelişmediğini ifade etmektedir.

Dünya genelinde de biyoetik alanında akademik çalışmalar yürüten birçok üniversite bulunmaktadır. Biyoetik disiplininin bu üniversitelerdeki akademik yapılanmaları incelendiğinde, Türkiye’deki yapılanmanın bu örneklere benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Dünya genelindeki üniversitelerde de biyoetik genellikle bağımsız bir bölüm olarak değil, tıp, felsefe, hukuk, teoloji veya biyomedikal bilimler gibi disiplinlerin altında bir araştırma merkezi, enstitü ya da alt program şeklinde yapılandırılmaktadır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri’nde Georgetown Üniversitesi’ndeki Kennedy Etik Enstitüsü (43), lisans ve lisansüstü düzeyde biyoetik eğitimleri vermekte ve biyoetik alanında önemli çalışmalar yürütmektedir. Enstitü, biyoetik alanında öncü kurumlardan biridir. Benzer şekilde, Johns Hopkins Üniversitesi Berman Biyoetik Enstitüsü (44), tıp fakültesi ile yakın işbirliği içinde disiplinler arası bir yaklaşımla biyoetik araştırmaları gerçekleştirmektedir. İngiltere’de ise King’s College London bünyesindeki Tıp Hukuku ve Etik Merkezi (45), özellikle tıp etiği ve sağlık hukuku alanlarında lisans ve lisansüstü düzeyde eğitimler sunmaktadır.

Son olarak lisansüstü tezlerde kullanılan anahtar kelimeler, biyoetik ile ilgili tezlerin en çok biyoteknoloji, insan onuru, özerklik, üreme, ötanazi, organ nakli, genetik, kök hücre, insan doğası, biyopolitika, biyomedikal araştırmalar, embriyo, toplumsal cinsiyet ve cinsel kimlik ve transhümanizm ile ilgili konular etrafında şekillendiğini ortaya koymaktadır. Öne çıkan ve sıklıkla kullanılan anahtar kelimeler, biyoetik ile ilgili tezlerde tıp, biyoteknoloji, hukuk, felsefe, çevre ve din gibi çeşitli alanlardan meselelerin ele alındığını göstermekte; biyoetiğin tıp, hukuk ve felsefe gibi alanlarla olan yakın ilişkisini ve disiplinler arası yapısını yansıtmaktadır.

Tıp etiği gibi temel kavramların öne çıkması, biyoetik ile ilgili lisansüstü tezlerin büyük ölçüde klinik ve sağlık hizmetleri bağlamında etik sorunlara odaklandığını göstermektedir. Genetik, genetik mühendisliği, biyomedikal araştırmalar ve kök hücre gibi anahtar kelimelerin yoğunluğu, biyoteknolojinin alt boyutlarının tezlerde önemli bir yer bulduğuna işaret etmektedir. Üreme, embriyo ve kürtaj gibi anahtar kelimelerden, üreme etiği ile ilgili konuların lisansüstü tezler bağlamında dikkat çeken temalar arasında olduğu anlaşılmaktadır. Organ nakli, ötanazi, beyhude tedavi ve yaşam sonu kararları gibi kavramlar ise yaşamın sonuna ilişkin etik meselelerin de tezlerde önemli bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır.

Özerklik ve insan onuru gibi kavramların varlığı, lisansüstü tezler bağlamında biyoetik tartışmaların temel değerler ve insan hakları ekseninde geliştiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, biyoetiğin insan merkezli yaklaşımının ötesinde canlı merkezli yaklaşımlara da yer verildiği; çevre ile ilgili konuların bazı tezlerde yer bulduğu, ancak hayvan etiği ve hayvan refahına ilişkin meselelerin lisansüstü tezler bağlamında henüz yeterince ilgi görmediği anlaşılmaktadır.

Uluslararası literatürde biyoetik ile ilgili son dönemde yapılan çalışmalarda ise daha çok yapay rahim ve ektogenez (46-48), çevre sağlığı ve çevresel etik (49,50) üreme ve gen düzenleme (51), nadir hastalıklar ve eşitsizlikler (52,53), ırkçılık (54-56) yapay zeka (57-60), tüm vücut nakli (61,62) savaş ve halk sağlığı (63) gibi teknolojik, medikal ve sosyal konulara odaklanıldığı görülmektedir. Mevcut lisansüstü tezlerde de üreme, organ nakli gibi bazı konulara yer

verildiği görülmektedir. Ancak uluslararası literatürde son dönemde tartışılan meselelerin henüz yer bulmadığı anlaşılmaktadır. Bir akademik disipline yön veren çalışmalardan biri olarak lisansüstü tezlerde de uluslararası literatürün takip edilmesi alana katkı sağlayacaktır.

Biyoetik alanında yapılan lisansüstü tez çalışmalarının mevcut durumunu analiz etmesi ve biyoetiğin farklı disiplinler arasındaki konumunu ortaya koyması açısından bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak, hem ulusal hem de uluslararası literatürde biyoetiğin artan önemi göz önünde bulundurulduğunda, lisansüstü tezler bağlamında alana olan ilginin artırılmasının ve daha fazla tez çalışması üretilmesinin, biyoetik alanının gelişimine katkı sağlamak bakımından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Akademik yapılanma bağlamında, Türkiye’de biyoetik her ne kadar sağlık bilimleri çatısı altında yer alsın ve tıp tarihi ve etik alanları ile özdeşleşmiş olsa da, pek çok sosyal bilim disiplininden beslenmekte ve bu disiplinlerden de ilgi görmektedir. Biyoetiğin, tıbbın ötesinde hukuk, felsefe, sosyoloji, din gibi sosyal bilim alanlarıyla olan yakın ilişkisi de dikkate alındığında, akademik anlamda sosyal bilimlerle etkileşiminin ve disiplinler arası iş birliklerinin artırılması gerekliliği öne çıkmaktadır.

Öte yandan, lisansüstü tezlerde belli konularda yapılmış çalışmalar mevcut olmakla birlikte, hem bu konuların daha fazla ele alınması hem de uluslararası literatürle uyumlu bir şekilde yapay zekâ, dijital sağlık teknolojileri, nöroetik, cinsiyet seçimi, küresel sağlık eşitsizlikleri, yeni üreme teknolojileri, yapay rahim, sentetik organlar, embriyo araştırmaları ve insanı geliştirme teknolojileri gibi güncel biyoetik tartışmalarını konu edinen lisansüstü tezlerin üretilmesi, Türkiye’deki biyoetik literatürünü zenginleştirecek, alanın akademik derinliğinin güçlenmesine önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Aşar H. Tıp etiğinden bio-etiğe: Fritz Jahr. KFD 2019; (2): 42-56.
2. Sass HM. Fritz Jahr's 1927 concept of bioethics. Kennedy Inst. Ethics J 2007; 17 (4): 279-95.
3. Callahan D. Bioethics. In: Post SG, editor. Encyclopedia of bioethics. 3rd edition, Thomson Gale Group, 2004: 278-287.
4. ten Have HA. Potter's notion of bioethics. Kennedy Inst Ethics J 2012; 22 (1): 59-82.
5. Gillon R. Bioethics, Overview. In: Chadwick R, editor. Encyclopedia of applied ethics. 2nd edition, Elsevier Academic Press, 2012: 267-277.
6. Kuhse H, Singer P, editors. A companion to bioethics. Chichester: 2nd edition, John Wiley & Sons-Blackwell Publishing, 2009.
7. Işıl Ülman Y. Etik, Biyoetik, Hukuk: Temel Kavramlar ve Yaklaşımlar. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2010; 1 (1): 1-4.
8. Yıldız A, Kaya R, Şahinoğlu S. Biyoetik Teriminin Ortaya Çıkışı ve Türkiye’deki Yansımaları. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi 2021; 11 (2): 249-257.
9. Post SG, editor. Encyclopedia of bioethics. 3rd edition, Thomson Gale Group, 2004: xi-xxxii.
10. Battin MP. Bioethics. In: Frey RG, Wellman CH, editors. A companion to applied ethics. Hoboken: John Wiley & Sons, 2003: 295-313.
11. Ersoy N, Aydın E. Tıbbi Etik'te “Özerklik” ve “Özerkliğe Saygı İlkesi”. Türkiye Klinikleri J Med Ethics. 1994; 2 (2): 71-74.
12. Arda B, editör. Tıp Etiği Araştırmaları. Ankara: Biyoetik Derneği Yayınları, 1999.

13. Çobanoğlu N, Olgun E. Türkiye Su Politikalarının Biyoetik Değerlendirilmesi: Ergene Nehri Örneği. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2012; 3 (2): 139-156.
14. Oto N, Çobanoğlu N. Çevresel Biyoetik Açısından Sürdürülebilir Havaalanları. Mülkiye Dergisi 2013; 35 (273): 109-142.
15. Çobanoğlu N, Özyol A. Biyoetik Çerçeve Çevre Politikaları. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2015; 6 (1): 148-165
16. Aslım G, Yiğit A, İzmirli S, Yaşar A. Hayvan Koruma Kavramı ve Biyoetik Çerçevesinde Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları. Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi 2012; 18 (4): 657-662.
17. Tan D, Çobanoğlu N. Hukuki ve Etik Boyutuyla Türkiye’de Hayvan Deneyleri. Türkiye Klinikleri J Med Ethics 2013; 21 (1): 24-37.
18. Akçay E, Tingöy Ö. Biyoteknoloji Çağında İnsan ve Etik: Crispr Teknolojisinin Birey, Aile ve Toplum Açısından Değerlendirilmesi. Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 2021; (4): 31-54.
19. Vatanoğlu EE. Türkiye’de Yasal ve Etik Boyutuyla Organ Nakli Hakkında Anket Araştırması ve Sonuçları. Danışman Doğan H. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul: 2007.
20. Ertin, H. Organ Bağışı ve Transplantasyon Tıbbı: Etik Çerçeve ve Çözüm Tartışmaları. İş Ahlakı Dergisi 2014; 7 (2): 91-120.
21. Sürmeli H. Üniversite Öğrencilerinin Biyoteknoloji ve Genetik Mühendisliği Çalışmaları ile İlgili Tutum, Bilgi ve Biyoetik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Danışman Şahin F. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Bölümü Fen Bilgisi Eğitimi Ana Bilim Dalı Fen Bilgisi Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul:2008.
22. Kaplan Ü, Arda B. Genetik Danışmanlık ve Biyoetik. Türkiye Klinikleri J Med Ethics 2017; 25 (2): 57-71.
23. Barış M, Ertin H. CRISPR/Cas-9 ile Soy Hattına Yönelik Genetik Müdahale: Etik Tartışmaların Değerlendirilmesi. Topçu İ, editör. Genetik Müdahale ve Etik Tartışmalar. Ankara: Türkiye Klinikleri, 2021: 23-30.
24. Elmusa F. Klonlama Uygulamaları ve Biyoetik. TJOB 2024; 11 (1): 28-33.
25. Cingi ME, Yiğit F. (2012). Yardımcı Üreme Tekniklerinde Etik. Maltepe Tıp Dergisi, 2012; (4) 4: 10.
26. Topçu E, Yalın NY. Preimplantasyon Genetik Tanının Öjeniye ve İnsanın Araçsallaştırılmasına Yol Açıp Açmayacağıın Tıp Etiği Açısından Yamaç Aşağı Kayma Argümanı ile Değerlendirilmesi. TJOB 2023; 10 (2): 68-77.
27. Atar S, Şahinoğlu S. Tıbbi Olmayan Cinsiyet Seçimi: Yeni Teknolojiler – Teknolojik Gelişmeler ve Etik Tartışmalar. TJOB 2023; 10 (2): 68-7.
28. Barış M, İlkılıç İ. Prenatal Tarama ve Teşhis Prosedürlerinin Gebe Kadınlar, Engelliler ve Toplum Üzerindeki Olası Etkilerine Dair Normatif Bir Değerlendirme. Anadolu Klin. 2018; 23 (2): 111-120.
29. Kırca N, Öngen M. İnfertilite Tedavilerinde Etik Sorunlar. TJOB 2020; 7 (1): 12-20.
30. Kuş Ö, Özbek Güven G. Üreme Turizmi ile Yaygınlaşan Taşıyıcı Annelik Üzerine Etik Bir Değerlendirme. TJOB 2021; 8 (2): 126-133.
31. Arda B, Şahinoğlu Pelin S. Bioethics in Turkey in 1995. Eubios Journal of Asian and International Bioethics 1995; 5: 64-65.
32. HUBAM: Hacettepe Üniversitesi Biyoetik Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi. Erişim: (<https://hubam.hacettepe.edu.tr/index.php>). Erişim tarihi: 26.11.2024.
33. Yıldırım A, Şimşek H. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: 8. baskı, Seçkin Yayıncılık, 2011.

34. Ulutaş B. Doküman Analizi. İçinde: Seggie FN, Bayyurt Y. editörler. Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları. Ankara: 2. baskı, Anı Yayıncılık, 2017: 279-297.
35. Türk Ceza Kanunu. Erişim:
(<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>). Erişim tarihi: 25.11.2024.
36. UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. Erişim:
(<https://www.unesco.org.tr/Pages/460/73/Biyotetik%20ve%20İnsan%20Hakları%20Evrensel%20Bildirgesi>). Erişim tarihi: 25.11.2024.
37. Hacettepe Üniversitesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı. Erişim:
(<https://deontoloji.hacettepe.edu.tr/programlar/doktora.php>). Erişim tarihi: 26.11.2024.
38. İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilgi Sistemi. Erişim: [<https://ebs.istanbul.edu.tr/home/izlence/?id=640797&bid=1117>]
[[https://ebs.istanbul.edu.tr/home/izlence/?id=802449&bid=1094&birim=biyoloji__lisans_programi__\(orgun_ogretim\)](https://ebs.istanbul.edu.tr/home/izlence/?id=802449&bid=1094&birim=biyoloji__lisans_programi__(orgun_ogretim))]
[<https://ebs.istanbul.edu.tr/home/izlence/?id=655405&bid=1129&yil=2024>]
[[https://ebs.istanbul.edu.tr/home/izlence/?id=713570&bid=1109&birim=felsefe__lisans_programi__\(orgun_ogretim\)](https://ebs.istanbul.edu.tr/home/izlence/?id=713570&bid=1109&birim=felsefe__lisans_programi__(orgun_ogretim))]
[[https://ebs.istanbul.edu.tr/home/izlence/?id=812265&bid=10571&birim=tip_tarihi_ve_etik__doktora_programi__\(orgun_ogretim\)](https://ebs.istanbul.edu.tr/home/izlence/?id=812265&bid=10571&birim=tip_tarihi_ve_etik__doktora_programi__(orgun_ogretim))]
[[https://ebs.istanbul.edu.tr/home/izlence/?id=667973&bid=1741&birim=molekuler_biyoloji_ve_genetik__tezli_yukse_k_lisans_programi__\(orgun_ogretim\)](https://ebs.istanbul.edu.tr/home/izlence/?id=667973&bid=1741&birim=molekuler_biyoloji_ve_genetik__tezli_yukse_k_lisans_programi__(orgun_ogretim))]. Erişim tarihi: 26.11.2024.
39. Acıbadem Üniversitesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı. Erişim: (<https://www.acibadem.edu.tr/akademik/lisans/tip-fakultesi/bolumler/temel-tip-bilimleri/tip-tarihi-ve-etik-ad>). Erişim tarihi: 26.11.2024.
40. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Erişim: (<https://www.acibadem.edu.tr/akademik/lisansustu/saglik-bilimleri-enstitusu/programlar/yukse-lisans/biyotetik/hakkinda>). Erişim tarihi: 26.11.2024.
41. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Biyoetik Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi. Erişim:
(<https://biyomer.mu.edu.tr/tr>). Erişim tarihi: 26.11.2024.
42. Güven T. Türkiye’deki Tıp Etiği Tartışmalarının Ana Eksenleri ve Sorunları: Eleştirel Bir Değerlendirme. TJOB 2014; 1 (1): 13-24.
43. Georgetown University Kennedy Institute of Ethics. Erişim: (<https://kennedyinstitute.georgetown.edu>). Erişim tarihi: 26.11.2024.
44. The Johns Hopkins Berman Institute of Bioethics. Erişim: (<https://bioethics.jhu.edu/about/what-we-do/>). Erişim tarihi: 26.11.2024.
45. King's College London Centre of Medical Law & Ethics. Erişim: (<https://www.kcl.ac.uk/medical-law>). Erişim tarihi: 26.11.2024.
46. Romanis EC. Regulating the “Brave New World”: Ethico-legal implications of the quest for partial ectogenesis. England: The University of Manchester, 2020.
47. De Bie FR, Kim SD, Bose SK, Nathanson P, Partridge EA, Flake AW, Feudtner C. Ethics considerations regarding artificial womb technology for the fetonate. Am J Bioeth 2023; 23 (5): 67-78.
48. Wozniak PS. Clinical challenges to the concept of ectogestation. J Med Ethics 2023; 49 (2): 115-120.
49. Ray K, Cooper JF. The bioethics of environmental injustice: Ethical, legal, and clinical implications of unhealthy environments. Am J Bioeth 2024; 24 (3): 9-17.
50. Samuel G, Richie C. Reimagining research ethics to include environmental sustainability: A principled approach, including a case study of data-driven health research. Journal of Medical Ethics 2023; 49: 428-433.

51. McMahan J, Savulescu J. Reasons and reproduction: Gene editing and genetic selection. *Am J Bioeth* 2024; 24 (8): 9-19.
52. Halley MC, Halverson CME, Tabor HK, Goldenberg AJ. Rare disease, advocacy and justice: Intersecting disparities in research and clinical care. *Am J Bioeth* 2023; 23 (7): 17-26.
53. Mendizabal A, Jones NL. Ethical considerations in clinical trials for rare genetic diseases: The case of huntington's disease. *Am J Bioeth* 2023; 23 (7): 94-96.
54. Berkman E, Brown E, Scott M, Adiele A. Racism in child welfare: Ethical considerations of harm. *Bioethics* 2022; 36 (3): 298-304.
55. MacDuffie KE, Patneude A, Bell S, Adiele A, Makhija N, Wilfond B, Opel D. Addressing racism in the healthcare encounter: The role of clinical ethics consultants. *Bioethics* 2022; 36 (3): 313-317.
56. Baker R. Anchor bias, autonomy, and 20th-century bioethicists' blindness to racism. *Bioethics* 2024; 38 (4): 275-281.
57. Smith H, Birchley G, Ives J. Artificial intelligence in clinical decision-making: Rethinking personal moral responsibility. *Bioethics* 2024; 38: 78-86.
58. Chen J, Cadiente A, Kasselmann LJ, Pilkington B. Assessing the performance of ChatGPT in bioethics: a large language model's moral compass in medicine. *J Med Ethics* 2024; 50 (2): 97-101.
59. Cohen IG. What should ChatGPT mean for bioethics? *Am J Bioeth* 2023; 23 (10): 8-16.
60. Barnes C, Aboy MR, Minssen T, Allen JW, Earp BD, Savulescu J, Mann SP. Enabling demonstrated consent for biobanking with blockchain and generative AI. *Am J Bioeth* 2024; 5: 1-16.
61. Iltis A. Heads, bodies, brains, and selves: Personal identity and the ethics of whole-body transplantation. *J Med Philos* 2022; 47 (2): 257-278.
62. Cherry MJ, Fan R. Whole-body/head transplantation: Personal identity, experimental surgery, and bioethics. *The Journal of Medicine and Philosophy: A Forum for Bioethics and Philosophy of Medicine* 2022; 47 (2): 179-188.
63. Jecker NS, Atuire C, Ravitsky V, Behrens K, Ghaly M. War, bioethics, and public health. *Am J Bioeth* 2024; 22: 1-15.

EK

Araştırmaya Dahil Edilen Tezler

1. Özcömert GH. Eczacılık Etiği ve Türkiye’de Uygulamaları Üzerinde Çalışmalar. Danışman Sevgi Şar. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Eczacılık İşletmeciliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 1997.
2. Kutlay N. Deontoloji Açısından Türkiye’de Tıbbi Genetik. Danışman Berna Arda. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi. Ankara 1997.
3. Şahinoğlu Pelin S. Feminist Biyoetiğin Türkiye’deki Yansımaları: Tıbbi Etik ve Üreme Sağlığı. Danışman Yaman Örs. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2002.
4. Ertin H. Gen Teknolojisi ile İlgili Etik Bildirgeler ve Yasal Düzenlemeler. Danışman Öztan Öncel. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul 2003.
5. Uzun A. Le Droit Européen de la Bioéthique Concernant la Génétique Humaine / Avrupa Biyoetik Hukukunda İnsan Genetiğine İlişkin Hukuki Düzenlemeler. Danışman Işıl Karakaş. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2004.
6. Altıparmak M. Rekombinant DNA Teknolojisinin Öğretiminde İnteraktif Uygulamalar ve Biyoetik. Danışman Mahmure Nakiboğlu Tezer. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Tezi. İzmir 2005.

7. Kırkbeşoğlu N. Soybağı Alanında Biyoetik ve Hukuk Sorunları. Danışman Hüseyin Hatemi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2005.
8. Yazıcı ÖY. İş İlişkisinde Biyoetik ve Hukuki Sorunlar. Danışman Murat Engin. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2007.
9. Akın H. Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Temel Biyoetik Konuları Hakkındaki Görüşleri. Danışman Selim Kadioğlu. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Adana 2007.
10. Demirçali S. İlköğretim 8. Sınıf Fen Bilgisi Dersi Genetik Ünitesinde Fen-Teknoloji-Toplum Yaklaşımına Dayalı Yardımcı Etkinlik Geliştirme ve Uygulama. Danışman Şenol Bal. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2007.
11. Özalp A. Etik Açısından Genom Projesi. Danışman Osman Kaşıkçı. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Erzurum 2007.
12. Vatanoğlu EE. Türkiye’de Yasal ve Etik Boyutuyla Organ Nakli Hakkında Anket Araştırması ve Sonuçları. Danışman Hanzade Doğan. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul 2007.
13. Sürmeli H. Üniversite Öğrencilerinin Biyoteknoloji ve Genetik Mühendisliği Çalışmaları ile İlgili Tutum, Bilgi ve Biyoetik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Danışman Fatma Şahin. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul 2008.
14. Kavas MV. Ölüm ve Ölmekte Olan Hastaya Yaklaşım Konusundaki Etik Eğitiminde Anlatsal Uygulamaların Etkililiği. Danışman Neyyire Yasemin Yalın. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2008.
15. Keskin Samancı N. Biyoetik Eğitimi Kapsamında Ortaöğretim Öğrencilerine Yönelik Biyoetik Değer Envanteri Geliştirilmesi. Danışman Orhan Arslan. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2009.
16. Yazıcı NN. Bilim Kurgu ile Biyoetik Grup Tartışmalarının Biyoteknolojiye Yönelik Tutumlar ve Akademik Başarı Üzerine Etkileri. Danışman Melek Altıparmak. Muğla Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Muğla 2009.
17. Altınay RE. Bones and Justice: Ethical Dimensions of the Use of Skeletal Age Diagnosis for Forensic Purposes / Kemikler ve Adalet: Kemik Ölçümünden Yaş Tayininin Etik Boyutları. Danışman Karanfil Soyhun. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2009.
18. Tauscher S. Die Positionen der Biopolitik in der Türkei / Türkiye'nin Biyopolitik Durumu. Danışman Elke Schwinger. Ludwig-Maximilians Universität München Yurtdışı Enstitü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Almanya 2009.
19. Bakar E. Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Biyoetik Eğitimiyle İlgili Uygulama ve Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Danışman Mustafa Aydoğdu. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2010.
20. Yüksel A. İnsan Kökenli Biyolojik Materyaller Üzerinde Araştırma ve Etik. Danışman Şefik Görkey. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul 2010.
21. Bilgin LG. Kök Hücre Çalışmalarının Ortaya Çıkardığı Sorunlara Etik ve Teolojik Bir Yaklaşım. Danışman Şaban Ali Düzgün. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2011.

22. Yaman HH. Argümantasyon Tabanlı Biyoetik Eğitiminde Örnek Bir Uygulama: Genetiği Değiştirilmiş Organizma ve Genetik Tarama Testi. Danışman Melike Özer Keskin. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2011.
23. Yüce Z. Fen Bilgisi Öğretmenliği Öğrencilerinin Biyoteknoloji Konusundaki Bilgileri ve Biyoteknoloji Uygulamalarına Yönelik Biyoetik Yaklaşımları: Tutum, Görüş ve Değer Yargıları. Danışman Necati Yalçın. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2011.
24. Kurt İ. Biyolojik Bilimlerin Neden Olduğu Değer Sorunlarının Tartışılması Sürecinde Kullanılmak Üzere Bir Değer Envanterinin Geliştirilmesi. Danışman Melike Özer Keskin. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2011.
25. Göçer E. Biyoetik Açından İnsan Doğası. Danışman Recep Kılıç. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2011.
26. Karakaya F. Ortaöğretim Öğrencilerinin Hayvanların Deneylerde Kullanımı ile İlgili Sahip Oldukları Etik Değerlerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Danışman Orhan Arslan. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2011.
27. Oto N. Çevresel Sürdürülebilirlik ve Havaalanları: Esenboğa Havalimanı Örneği. Danışman Cevat Geray. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2011.
28. Gürbüz N. Biyo-Tıp Hukuku Bağlamında İnsan Onuru Kavramı Tartışmaları. Danışman Sevtap Metin. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2012.
29. Şahin NZ. İslam Hukuku ve Biyoetik (Sorumluluk ve Özerklik Ekseninde Biyoetik Tartışmalar). Danışman Adnan Koşum. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi. Isparta 2013.
30. Karabacak Furuncı S. Türk Hukuk Düzeninde Biyoetik Kurullar. Danışman Sevtap Metin. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2013.
31. İrge Özyol A. Çevre Etiği Çerçevesinde Biyopolitikaların Oluşturulmasında Katılımcılık. Danışman Nesrin Çobanoğlu. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2013.
32. Başkan N. Atebetü'l-Hakayık Bağlamında Ahlâk Kavramı ve Tıp Etiği. Danışman Ömür Elçioğlu Şaylıgil. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi. Eskişehir 2013.
33. Aydın MB. Yapay Döllenme Tekniklerinin Soybağı Hukuku ve Kişilik Hakkı Bakımından Sonuçları. Danışman Fulya Erlüle. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir 2013.
34. Emir M. Hukuk ve Etik Yönleri ile Biyotıp Araştırmalarında Biyobankalar. Danışman Nüket Büken. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2013.
35. Kaya F. Peter Singer'ın Faydacı Etik Görüşü Çerçevesinde Kürtajın Değerlendirilmesi. Danışman Gülriz Uygur. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2014.
36. Bilgel Aşıcı T. İlköğretim Öğrencilerinin Biyoçeşitlilik Bilgileri Üzerinde Etkili Olan Faktörler. Danışman Berna Alpagut. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2014.
37. Kockhor Ulu E. Biyoetik Açından Hayat Üzerinde Tasarruf Hakkı: Ötanazi. Danışman Recep Kılıç. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2014.
38. Turgut C. Yapay Döllenme, Taşıyıcı Anelik ve Soybağına İlişkin Hukuki Sorunlar. Danışman Tufan Öğüz. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2014.

39. Keleş Ş. Psikiyatristlerin ve Cinsel Azınlıkların Cinsel Kimlik ve Cinsel Yönelim Konusuna İlişkin Değersel Söylemleri. Danışman Neyyire Yasemin Yalım. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2014.
40. Zengin Tepekuyu H. Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinde Biyoetik Farkındalığının Geliştirilmesi. Danışman Ünsan Umdu Topsakal. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2015.
41. Eşelioğlu R. Üreme ile İlgili Problemlerin Uluslararası Metinler ve Türk Hukuku Karşılaştırılarak Feminist Teori Bakımından İncelenmesi. Danışman Eylem Ümit Atılgan. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2015.
42. Demir Karabulut S. Hemşirelikte Etik Eğitimi ve Örnek Bir Müfredat Geliştirme. Danışman Neyyire Yasemin Yalım, Serap Şahinoğlu Kuş. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2015.
43. Polat S. Tıpta Aydınlatılmış Onam ve Özerklik İlkesi. Danışman Muttalip Özcan. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Hakları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2015.
44. Günsel D. Ronald Dworkin’in Görüşleri Üzerinden Ötanazi. Danışman Gülriz Uygur. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2016.
45. Tunçay Son GY. Biyoetik Çerçevesinde Vegan ve Vejetaryenlik. Danışman Meryem Bulut. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2016.
46. Aşar H. Canlı-Merkezcilik İnsan-Merkezcilik İkileminde Biyoetiği Yeniden Düşünmek. Danışman Harun Tepe. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2017.
47. Altınsaban İ. Biyotıp Sözleşmesi Bağlamında Türk Hukukunda Embriyo Üzerinde Tıbbi Araştırmalar. Danışman Adem Sözüer. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2017.
48. Çetin N. Uluslararası Hukukta Ötanazi, İrade ve Mutluluk Arayışı Hakkı. Danışman Pınar Bacaksız. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İzmir 2017.
49. Özdemir M. İslam Hukukuna Göre Beden Üzerinde Tasarruf ve Organ Nakli. Danışman Mehmet Günay. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi. Sakarya 2017.
50. Turgut D. Öğretmen Adaylarının Biyoetik Değerleri, Bilimsel Okuryazarlık ve Empati Beceri Düzeylerinin Sınıflar Bazında İncelenmesi. Danışman Zeha Yakar. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Denizli 2018.
51. Vural A. Türk Hukukunda Organ ve Doku Nakli. Danışman Gürol Cantürk. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Adli Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2017.
52. Kaplan Ü. Türkiye’de Genetik Danışmanlık ve Biyoetik. Danışman Berna Arda. Ankara Üniversitesi Biyoteknoloji Enstitüsü Biyoteknoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2018.
53. Mergen Şener M. Biyoetikte Savunmasızlık Kavramının Analizi ve LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transeksüel) Bireyler İçin Uygunluğunun Değerlendirilmesi. Danışman Aslıhan Akpınar. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli 2018.
54. Saltık A. Anayasa Mahkemesi’nin Zorunlu Aşı Uygulamasının Yasal Düzenleme Bulunmaması Gerekçesiyle Hak İhlali Olduğuna İlişkin Bireysel Başvurular Üzerine Verdiği Kararların Değerlendirilmesi. Danışman Yaşar Bilge. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Adli Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2018.

55. Temel MK. Modern Psikososyoklinik Etmenlerin Eseri "Antidepresan Kullanım Bozukluğu/Bağımlılığı" ve Tıp Etiği Prensiplerince Değerlendirilişi. Danışman Rainer Brömer. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul 2018.
56. Aslanova K. Hukuki ve Etik Boyutuyla Gen Analizleri. Danışman Fulya İlçin Gönenç. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul 2018.
57. Bardakçı T. İnsanı Geliştirmeye Yönelik Uygulamalar Üzerine Normatif Bir Analiz. Danışman Hakan Ertin, Emine Elif Vatanoglu Lutz. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2018.
58. Gıynaş AY. İslam Hukukunda Klonlama ve Kök Hücre. Danışman İbrahim Paçacı. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Aksaray 2019.
59. Avcı E. Quality in all Levels: A Model Defining and Measuring Quality in Bioethics Education / Her Seviyede Kalite: Biyoetik Eğitiminde Kaliteyi Tanımlayan ve Ölçen Bir Model. Danışman Henk Ten Have. Duquesne Üniversitesi Yurtdışı Enstitü Biyoetik Anabilim Dalı Doktora Tezi. ABD 2019.
60. Erduran YT. Yaşayan Organizma Üzerinde Patentın Biyotıp Etiği ve Hukuku Açısından İncelenmesi. Danışman Sevtap Metin. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2019.
61. Akpınar S. Embriyonik Kök Hücre Araştırmalarının Hukuki Boyutu. Danışman Murat Tumay. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tıp Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2019.
62. Dumancı G. İnsan Konulu Klinik Araştırmalar ve Hukuki Boyutu. Danışman Sevtap Metin. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2019.
63. Demir R. Hukuksal Yönleriyle İnsan Geni Üzerindeki İncelemeler. Danışman Gamze Turan Başara. Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2019.
64. Ünaltay AA. Durum Etiği Penceresinden Ötanazi ve Tarihi. Danışman Arın Namal. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul 2019.
65. Özbek Güven M. Prenatal Dönemde Saptanan Anomalilerle İlgili Gebenin Karar Verme Süreçlerinin Etik Analizi. Danışman Neyyire Yasemin Yalım. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2019.
66. Tauscher S. Batı ve İslam Düşünce Dünyasında Ahlak-Hukuk-Siyaset İlişkisi: Biyoetik Bir Tartışma. Danışman Bümyamin Bezci. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Tezi. Sakarya 2020.
67. Ülger Ş. Modern Fetva Kurumlarının Verdiği Tıbbi Fetvaların Tahlili (Mecmau'l-Fikhî'l İslamî ed-Düvelî Örneği). Danışman Merve Özyakal. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2020.
68. Yıldız Ş. Obez Hastalarda Yaşam Kalitesinin Özerklik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi. Danışman Nurdan Kırımlioğlu. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir 2020.
69. Akçay E. Biyoteknolojinin Transhümanizm ve Evrim Bağlamındaki Yeri: İnsan Genom Projesi ve Etik Tartışmalar. Danışman Özhan Tingöy. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2020.
70. Karal S. Neo-Öznenin Bedensel İnşası: Popüler Diyet Kitapları Üzerine Bir İnceleme. Danışman Hüseyin Çil. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Konya 2020.
71. Ünsal ÇZ. Biyotıpta Gelişen Teknolojilerdeki Etik ve İnsan Hakları Sorunları. Danışman Nüket Büken. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2020.

72. Özcengiz D. Yaşam Sonu Kararların Türk Hukuku Bakımından İncelenmesi. Danışman Mine Esin Ocaktan, Gürol Cantürk. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Adli Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2020.
73. Deniz Ö. High School Biology Teachers and Bioethics: Awareness, Attitudes and Teaching Practices / Lise Biyoloji Öğretmenleri ve Biyoetik: Farkındalık, Tutum ve Öğretim Uygulamaları. Danışman Jannie Farber Lane. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2021.
74. Aksakal E. Biyoloji Eğitiminde Toplumbilimsel Konuların Öğretiminde Eğitim Aracı Olarak Gazetelerin Kullanımı. Danışman Melike Özer Keskin. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2021.
75. Başaran CH. Hekimlerin Bakış Açısı ile Vatanlarını Terk Etmek Zorunda Bırakılan İnsanların Sağlık Hizmetlerine Erişiminin Tıp Etiği Açısından Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği. Danışman Ömür Elçioğlu Şaylıgil. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. Eskişehir 2021.
76. Ergun D. Canlılık Deneyimleri Kapsamında Biyo Sanat ve Heykel. Danışman Selçuk Yılmaz. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Heykel Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir 2021.
77. Bolat GB. Üniversite Öğrencilerinin Ötenaziye İlişkin Tutumları: İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Örneği. Danışman Taner Artan. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2021.
78. Barış M. Soy Hattına Yönelik Genetik Müdahale Karşıtı Etik Argümanların Reflektif Analizi. Danışman İlhan İlkılıç. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul 2021.
79. Özkan S. Bioethical Arguments in Jeanette Winterson's *Frankissstein: A Love Story* / Jeanette Winterson'ın *Frankissstein: Bir Aşk Hikayesi*'nde biyoetik tartışmalar. Danışman Seda Arıkan. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Elazığ 2022.
80. Kolay N. Biyoloji ve Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Öğretimi Tasarlama ve Uygulama Sürecinde Biyoetik Konulara Yer Verme Durumlarının İncelenmesi. Danışman Melike Özer Keskin. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2022.
81. Şahin H. Kadınlarda Rahim Naklinin Biyoetik ve İnanç Açısından Algısal Değerlendirilmesi. Danışman İbrahim Kürtül, Zeynep Özcan. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Değerler (Disiplinlerarası) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Karabük 2022.
82. Nesipoğlu G. Bugünün ve Trans-Hümanizmle Şekillenen Geleceğin Tıbbında Adli ve Klinik Etik Danışmanlık: Kanada ve Türkiye Düzleminde Araştırma. Danışman Gökhan Oral, Hatice Nil Sarı. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tıbbi Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul 2022.
83. Erdem M. Ebeveynin Aşı Reddi Tutumunun Başlıca Etik Teoriler Üzerinden Normatif Analizi. Danışman Arın Namal. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul 2022.
84. Şahin S. Teolojik Açından Beden Mülkiyeti Sorunu. Danışman Berat Sarıkaya. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Gümüşhane 2023.
85. Özsvaş O. Adının Aydınlatılmış Onamı Bağlamında Sezaryen Uygulamaları: Biyoetik Bir Değerlendirme. Danışman Berna Arda. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2023.
86. Güzel K. Yirmi Birinci Yüzyıl Britanya Tiyatrosunda Distopik Bilim Kurgu. Danışman Yeliz Biber Vangözü. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi. Erzurum 2023.

87. Gülhan A. Türk ve Amerikan Hukukunda İnsan Üzerinde Yürütülen Tıbbi Araştırmaların Hukuki Niteliği ve Güncel Etik Sorunlar. Danışman Arzu Genç Arıdemir. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul 2023.
88. Öztürk MN. Beyin Ölümü Hakkında Türkiye'deki İlahiyatçıların Görüşlerinin Tıp Etiği Açısından Normatif Analizi ve Değerlendirilmesi. Danışman İlhan İlkılıç, Hasan Hacak. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2023.
89. Keskin Hİ. Hayatın Sonunda Kendi Hakkında Karar Veremeyen Hasta İçin Aile Fertlerinin Karar Vermesinin Normatif Analizi ve Etik Değerlendirmesi. Danışman İlhan İlkılıç. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. İstanbul 2023.
90. Dökmetaş G. Biyotıp Etiği ve Türk Ceza Hukukunda Ötanazi. Danışman Kerim Çakır. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2023.
91. Turgut R. Hemşirelerin ve Hemşirelik Öğrencilerinin Bilimsel Okuryazarlık Düzeyleri ile Biyoetik Değerleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Danışman Esin Kavuran. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Erzurum 2024.
92. Turgut D. Transformatif Paradigma Işığında Fen Öğretmen Adaylarının Biyoetik Yaklaşımlarının, Argümantasyon Seviyelerinin ve Sosyal Temsillerinin İncelenmesi. Danışman Zeha Yakar. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Tezi. Denizli 2024.
93. Koç M. Biyokonservatizmden İnsanartıcılığa: İnsan+Uygulamalar Sorunu Üzerine Biyoetik-Biyopolitik Bir İnceleme. Danışman Hatice Nur Erkızan. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı Doktora Tezi. Muğla 2024.
94. Aydın F. Yapay Zeka ile Desteklenmiş Bilgilendirilmiş Onamda Etik Kodların Belirlenmesi. Danışman Nilüfer Demirsoy. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. Eskişehir 2024.
95. Korkmaz V. Bedene Yönelik Medikal Estetik Müdahalelerin Bireysel, Toplumsal ve Etik Yönleri ile Değerlendirilmesi. Danışman Nilüfer Demirsoy. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. Eskişehir 2024.
96. Yavuz EE. Çılgın Bilim Adamları ve Etik: *Frankenstein* ve *Dr. Moreau'nun Adası*. Danışman Serkan Şener. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Karşılaştırmalı Edebiyat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2024.
97. Demirhan S. Canlı Organ Donörü Olmak: Kadın Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma. Danışman Nurşen Adak. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı Doktora Tezi. Antalya 2024.
98. Nacar A. Etik İnceleme Düzeyleri Açısından İnsanı Geliştirme Etiği Çalışmalarının Dağılımı: Bir Kapsam İncelemesi. Danışman Nüket Büken. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2024.
99. Kılıçaslan RL. Türk Tabipleri Birliği Yüksek Onur Kurulu Bağlamında Türkiye'de Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamalarının Etik ve Hukuk Boyutları. Danışman Berna Arda. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara 2024.